

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 16/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä kesäkuuta 2010 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta (HE 92/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Reetta Siukola, sosiaali- ja terveysministeriö

- neuvotteleva virkamies Aarne Kinnunen, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Sirkka-Liisa Siltala, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- tutkimuspäällikkö Juhani Iivari, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
- sosiaali- ja kriisipäivystyksen päällikkö Olli Salin, Helsingin kaupungin sovittelutoiminta
- sovittelujohtaja Pia Slögs, Läntisen Uudenmaan sovittelutoimisto.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Lapin aluehallintovirasto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain säännöksiä sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. palveluntuottajille laskennallisten perusteiden mukaan ennakkona jaettu korvaus tasattaisiin toteutuneiden kustannusten perusteella. Viime kädessä valtakunnallisena kattona olisi kuitenkin valtion talousarviossa vuosittain vahvistettu sovittelutoimintaan varattu määräraha.

Käyttämättä jäänyt osa korvauksesta palautuisi aluehallintovirastoon uudelleenjaettavaksi sen omalla toimialueella sijaitseville lisämäärärahaa tarvitseville palveluntuottajille. Lisäksi ministeriö voisi muuttaa määrärahan jakopäätöstä ja siirtää määrärahaa tarpeen mukaan aluehallintovirastojen toimialueiden välillä.

Lisäksi laissa säädettäisiin sovittelijoille maksettavasta kulukorvauksesta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Rikosasioiden sovittelulla tarkoitetaan maksutonta palvelua, jossa rikoksesta epäillylle ja rikoksen uhrille järjestetään mahdollisuus kohdata toisensa puolueettoman sovittelijan välityksellä. Pyrkimyksenä on, että osapuolet voivat omatoimisesti sopia rikoksesta aiheutuneiden haittojen hyvittämisestä.

Sovittelusta säädetään rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa (1015/2005). Laki on ollut voimassa runsaat kolme vuotta, ja tänä aikana sovittelutapausten määrä on kasvanut huomattavasti. Sovittelu on ollut myös tuloksellista, sillä vuoden 2009 tilastojen mukaan käynnistyneissä sovitteluissa päästiin sopimukseen 72 %:ssa rikoksista (Riita- ja rikosasioiden sovittelu 2009. Tilastoraportti 15/2010. THL). Lakivaliokunta katsoo, että sovittelulla on tärkeä tehtävä oikeuskäsitteilylle rinnakkaisena ja sitä täydentävänä menettelynä. Sovittelupalvelun asiakkaiden kannalta on tärkeää, että sovittelutoiminta järjestetään niin, että sitä on saatavilla kaikkialla maassa tasapuolisesti.

Sovittelutoiminnan tasapuolista järjestämistä kuitenkin vaikeuttavat nykyiset säännökset valtion korvauksen määräytymisestä ja jakamisesta. Valtion varoista maksettavat korvaukset jaetaan laskennallisin perustein, eikä niitä voida tasata palveluntuottajien tai aluehallintovirastojen välillä niiden todellisen tarpeen mukaan. Tämä on käytännössä osoittautunut ongelmalliseksi, koska eräillä alueilla määräraha on osoittautunut riittämättömäksi, kun taas toisaalla sitä on palautunut käyttämättä jääneenä.

Hallituksen esitykseen sisältyvillä muutoksilla pyritään kehittämään määrärahan jakoa ja varmistamaan määrärahan nykyistä tasapuolisempi jakautuminen. Esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä esitetyin huomioin ja muutosehdotuksin.

Ottaen huomioon esityksen vaikutukset määrärahan jakomenettelyyn valiokunta pitää tärkeänä, että esitykseen sisältyvistä muutoksista annetaan riittävästi käytännön ohjeistusta. Niin ikään on tärkeää, että muutosten toimivuutta käytännössä seurataan.

Yksityiskohtaiset perustelut

Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

12 §. Valtion varoista maksettava korvaus. Pykälässä säädetään valtion varoista maksettavan korvauksen määräytymisestä ja määrärahan jakamisesta aluehallintovirastoille ja palveluntuottajille. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan valtion korvauksen jaon perusteena ovat aluehallintoviraston toimialueen asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne. Pykälän 3 momentin mukaan samoja perusteita sovelletaan myös aluehallintoviraston palveluntuottajille maksamaan korvaukseen. Nyt ehdotetaan, että lain tasolla yksilöitäisiin, mitä ja minkä vuoden tietoja määrärahan jaon perusteena käytetään. Asetuksella määritetään tarkemmin, mitkä ovat lain tasolla säädettyjen jakoperusteiden painoarvot.

Lakivaliokunta pitää edellä mainittuja täsmennyksiä kannatettavina. On tärkeää, että määrärahan jakoperusteet ovat lain tasolla mahdollisimman selkeät ja tarkoituksenmukaiset. Keskeinen muutos on kuitenkin se, että edellä tarkoitetut jakoperusteet määrittävät jatkossa vain aluehallintovirastoille ja palveluntuottajille maksettavan ennakkorvauksen suuruuden. Koska lopulliset korvaukset tulevat määräytymään todellisten kustannusten mukaan, ennakkorvaus ei välttämättä vastaa lopullista määrärahaa. Tämä merkitsee sitä, että ennakon laskennassa käytettyjen perusteiden merkitys vähenee.

Pykälän 2 momentin mukaan jaon perusteena käytetään varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopun tilastotietoja. Esityk-

sestä ei ilmene, mitä varainhoitovuodella tarkoitetaan. Saadun selvityksen mukaan ilmaisulla tarkoitetaan sitä kalenterivuotta, jolle korvaus on myönnetty. Selvyysyistä valiokunta ehdottaa tällaisen määritelmän lisäämistä momentin loppuun.

Ehdotettu 3 momentti koskee aluehallintoviraston toimialueensa palveluntuottajille maksamaa korvausta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoitus on, että aluehallintovirasto vahvistaa päätöksellään palveluntuottajan saaman lopullisen korvauksen suuruuden. Tämän on perusteltua ilmetä säännöksestä, minä vuoksi valiokunta on tehnyt momenttiin tätä koskevan lisäyksen.

Jos sovittelua ei saada tuotetuksi kunnan tai muun julkisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa tehdyn sopimuksen nojalla, aluehallintovirasto vastaa voimassa olevan lain 8 §:n 2 momentin mukaan itse sovittelupalvelun tuottamisesta. Tällaisessa tilanteessa nyt käsiteltävänä oleva 3 momentti ei kuitenkaan tule sovellettavaksi. Tämän selventämiseksi valiokunta ehdottaa momenttia täsmennettäväksi niin, että siitä ilmenee, mihin palveluntuottajiin sitä sovelletaan.

12 a §. Korvauksen palautukseen ja uudelleenjakoon liittyvät menettelytavat.

Voimassa olevaan lakiin esitetään otettavaksi uusi säännös korvauksen palautukseen ja uudelleenjakoon liittyvistä menettelytavoista. Pykä-

län 1 momentin mukaan palveluntuottaja antaa vuosittain aluehallintovirastolle varainhoitovuotta koskevan selvityksen sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista. Valiokunta ehdottaa momenttiin ajallista selvennystä siitä, mitä varainhoitovuotta momentissa tarkoitetaan.

Pykälän 3 momentissa on asetuksenantovaltuus, jonka mukaan tarkempia säännöksiä korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Koska saadun selvityksen mukaan tarkempia säännöksiä on tarpeen antaa paitsi edellä mainituista seikoista myös kustannuksia koskevan selvityksen sisällöstä ja antamisesta, 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta sosiaali- ja terveysministeriöön samoin kuin jakamatta jääneen osuuden siirrosta aluehallintovirastojen toimialueiden välillä, valiokunta ehdottaa, että asetuksenantovaltuutta täydennetään näillä seikoilla.

Valiokunta on lisäksi tarkistanut pykälän otosikkoa sen sisältöä paremmin vastaavaksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
*muutetaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) 12 §, sellaisena kuin se on laissa 1563/2009, sekä
 lisätään lakiin uusi 12 a—12 c § seuraavasti:*

2 luku

Sovittelun järjestäminen ja kustannusten korvaaminen

12 §

Valtion varoista maksettava korvaus

(1 mom. kuten HE)

Korvauksen yhteismäärä jaetaan aluehallintovirastojen kesken käytettäväksi 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin. Jaon perusteina ovat aluehallintoviraston toimialueen asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne varainhoitovuotta edeltävää vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Asukaslukuna käytetään väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuustilana Tilastokeskuksen vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoslaissa (39/1889) rangaistaviksi säädettyistä rikoksista. *Varainhoitovuodella tarkoitetaan tässä laissa sitä kalenterivuotta, jolle korvaus on myönnetty.*

Aluehallintovirasto maksaa korvauksen enakkona 8 §:n 1 momentissa tarkoitetuille palveluntuottajille niiden toimialueiden asukasluvun, pinta-alan ja rikollisuustilanteen suhteessa. *Aluehallintovirasto vahvistaa päätöksellään palveluntuottajan saaman lopullisen korvauksen, joka on enintään sovittelutoiminnan järjes-*

tämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruinen.

(4 mom. kuten HE)

12 a §

Kustannuksia koskevan selvityksen antaminen sekä valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottaja antaa vuosittain aluehallintovirastolle *edeltävää* varainhoitovuotta koskevan selvityksen sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä palauttaa käyttämättä jääneen osan 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta.

(2 mom. kuten HE)

Tarkempia säännöksiä *kustannuksia koskevan selvityksen sisällöstä ja antamisesta*, korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta, *jakamatta jääneen osuuden siirtämisestä sekä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimitamisesta sosiaali- ja terveysministeriöön* voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b ja c §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Janina Andersson /vihr	Raimo Piirainen /sd
jäs.	Esko Ahonen /kesk	Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
	Oiva Kaltiokumpu /kesk	Tero Rönni /sd
	Sampsa Kataja /kok	Mauri Salo /kesk
	Jari Larikka /kok	Kari Uotila /vas
	Sanna Lauslahti /kok	Mirja Vehkaperä /kesk.
	Outi Mäkelä /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.